

Fremsat den 9. marts 2021 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF), Jacob Mark (SF) og Trine Torp (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af reglerne om sagsomkostninger i straffesager

Folketinget pålægger regeringen snarest og inden udgangen af indeværende år at tage initiativ til at ændre reglerne om sagsomkostninger i straffesager med det formål, at der lægges større vægt på resocialisering og forebyggelse af tilbagefald til kriminalitet.

Initiativet skal tage udgangspunkt i en gentænkning af den gældende ordning for pålæg af og betaling for sagsomkostninger i straffesager, herunder muligheden for at afskaffe

pålæg af sagsomkostninger og hel eller delvis eftergivelse af gæld fra sagsomkostninger, med inddragelse af den nyeste viden på området, herunder de konklusioner og anbefalinger, der fremgår af »Betænkning om sagsomkostninger i straffesager« fra Udvalget om forebyggelse og resocialisering fra 2014 og rapporten »Sagsomkostninger i straffesager – Ny viden om et gammelt problem« fra 2020.

Bemærkninger til forslaget

Beslutningsforslaget er en delvis genfremsættelse af B 56, folketingsåret 2010-11, 1. samling, jf. Folketingstidende tillæg A, B 56 som fremsat, og tillæg F, møde 56, kl. 17:16, og B 57 folketingsåret 2007-08, 2. samling, jf. Folketingstidende tillæg A, B 57 som fremsat, og tillæg F, møde 51 kl. 20:07, jf. også www.folketingstidende.dk.

Baggrund og formål

Mange indsatte i institutioner under kriminalforsorgen står efter endt afsoning i en situation med betydelig gæld til det offentlige, fordi de hæfter for sagsomkostningerne i forbindelse med straffesagen. Det kan dreje sig om ganske store beløb, som de pågældende reelt ikke har mulighed for at betale.

For mange tidligere indsatte er konsekvensen af en uoverskuelig og uoverstigelig gæld til det offentlige, at de ikke har noget økonomisk incitament til at indgå på arbejdsmarkedet, men i stedet forsøger sig ved offentlige ydelser, sort arbejde eller ny kriminalitet. Den nuværende ordning er hindrende for resocialisering af tidligere indsatte. Hertil kommer, at langt størstedelen af sagsomkostningerne reelt aldrig inddrives, men alligevel bruger staten mange ressourcer til at administrere og forsøge at inddrive gælden.

Mange førstegangsdømte er ofte ikke klar over, at de skal betale for sagsomkostningerne i forbindelse med deres straffesag, og det kan fremstå som en ekstra straf for den domte, som ovenikøbet er svær at gennemskue omfanget af. Den domfældte ved ikke på domstidspunktet, hvilken gæld vedkommende pålægges, og den domte har i øvrigt ikke indflydelse på en række af de omkostninger, som vedkommende efterfølgende skal betale.

Renten for gæld til straffesagsomkostninger er desuden meget høj, og Gældsstyrelsen har mulighed for at inddrive gælden fra straffesagsomkostninger ved at indeholde skyldige beløb i lønindkomsten. Samtidig betyder en særregel i reglerne om eftergivelse af gæld til det offentlige, at det stort set er umuligt at få eftergivet gæld fra straffesagsomkostninger. Gælden fra straffesagsomkostninger kan derfor i sig selv være med til at fastholde nogle domfældte i en kriminel tilværelse og gøre vejen ud af kriminalitet sværere.

Socialistisk Folkeparti foreslår på den baggrund en gentænkning af den gældende ordning for pålæg af og betaling for sagsomkostninger i straffesager, herunder muligheden for at afskaffe pålæg af sagsomkostninger og hel eller delvis eftergivelse af gæld fra sagsomkostninger. Forslaget vil efter forslagsstillernes vurdering få begrænsede økonomiske konsekvenser for det offentlige – om nogen overhovedet – da forslaget vil bevirke en bedre resocialisering af tidligere kriminelle og begrænse tilbagefald til kriminalitet, og da det samtidig kun er en meget begrænset del af gælden fra sagsomkostninger, der er muligt at inddrive.

Eftergivelse af gæld fra sagsomkostninger i straffesager

Reglerne for eftergivelse af offentlig gæld, herunder gæld for straffesagsomkostninger, er reguleret i gældsinddrivel-

seslovens § 13. Fordringer kan eftergives af restanceinddrivelsesmyndigheden, såfremt skyldneren godtgør, at skyldneren ikke er i stand til og inden for de nærmeste år ingen udsigt har til at kunne opfylde sine gældsforpligtelser, og det må antages, at eftergivelsen vil føre til en varig forbedring af skyldnerens økonomiske forhold (§ 13, stk. 1). Der er dog visse begrænsninger for muligheden for eftergivelse, herunder bestemmelsen om at eftergivelse i almindelighed ikke kan finde sted, såfremt en ikke uvæsentlig gæld er pådraget ved strafbare eller erstatningspådragende forhold (§ 13, stk. 2, nr. 3). (Lovbekendtgørelse nr. 29 af 12. januar 2015 af lov om inddrivelse af gæld til det offentlige med senere ændringer (gældsinddrivelsesloven)).

Af et svar til Retsudvalget fremgår, at der dog ikke er tale om, at strafbare forhold fuldstændig udelukker skyldneren fra at få eftergivelse. Er gælden eller størstedelen af gælden eksempelvis opstået i forbindelse med et strafbart forhold, vil præventionshensyn såvel som hensyn til retsfølelsen som regel føre til, at der gives afslag på eftergivelse. (Retsudvalget, alm. del – svar på spørgsmål 145, folketingsåret 2010-11, 1. samling).

Antologien »Sagsomkostninger i straffesager – Ny viden om et gammelt problem« indeholder bl.a. en analyse af, hvilke muligheder domfældte har for at blive fri af deres gæld fra sagsomkostninger, bl.a. med udgangspunkt i at 72 pct. af de domfældte, der i 2017 havde gæld fra sagsomkostninger, var uden betalingsevne og tilmed stod registreret for 80 pct. af den samlede gæld fra sagsomkostninger. Det fremgår endvidere, at myndigheder med beslutningskompetence i vurderingen af ansøgninger om eftergivelse af gæld fra sagsomkostninger er meget usikre på, hvilke kompetencer de har, og hvordan reglerne skal fortolkes. Samtidig konkluderes det, at de retlige muligheder for at blive gældfri af sagsomkostninger er yderst begrænsede. (»Sagsomkostninger i straffesager – Ny viden om et gammelt problem«, Annette Olesen m.fl., Aalborg Universitet, 2020).

Pålæg og inddrivelse af sagsomkostninger i straffesager

Reglerne om sagsomkostninger i straffesager fremgår af retsplejelovens kapitel 91. I straffesager udredes omkostningerne ved sagens behandling og straffens fuldbyrdelse af det offentlige med forbehold af ret til at få dem erstattet efter reglerne i retsplejelovens kapitel 91. (Lovbekendtgørelse nr. 1445 af 29. september 2020 med senere ændringer).

En sigtet, som findes skyldig, har pligt til at erstatte det offentlige de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling. I praksis opgøres sagsomkostningerne normalt ikke til et bestemt beløb, idet det blot bestemmes, at domfældte skal betale sagens omkostninger, herunder et fast beløb som salær til forsvareren. I givet fald opgøres sagsomkostningerne efter straffesagens afslutning af politiet, som herefter sender en opkrævning til domfældte. Hvad »de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling« omfatter, er ikke præciseret i retningslinjer eller lovgivning. (Betænkning nr. 1587/2014 om sagsomkostninger

i straffesager, Udvalget om forebyggelse og resocialisering, Justitsministeriet).

Når en straffesag er afgjort, udsender politiet en opkrævning af sagsomkostningerne, hvori skyldneren opfordres til at betale sagsomkostningerne inden 20 dage. Hvis det opkrævede beløb ikke indbetales inden betalingsfristens udløb, sender politiet en rykker, hvorefter skyldneren har 10 dage til at betale fordringen. Politiet kan give tilladelse til en kortvarig henstand med betalingen af sagsomkostninger eller tillade, at beløbet betales i afdrag ved en kortevarende afdragsordning. Der kan dog højst gives tilladelse til henstand eller afdragsvis betaling i en periode på op til 6 måneder. (Retsudvalget, alm. del – svar på spørgsmål 475 og 476).

Hvis betalingen ikke er modtaget inden for de 6 måneder, bliver fordringen sendt til inddrivelse hos Gældsstyrelsen, hvorefter sagen lukkes i politiets systemer og inddrivelsen overtages af Gældsstyrelsen. Afdrag på gælden kan herefter enten ske gennem frivillige indbetalinger, ved modregning i offentlige udbetalinger, gennem betalingsaftaler eller ved tvangsinddrivelse gennem indeholdelse i skyldnerens løn, hvis skyldneren har betalingsevne. Gældsstyrelsen er afskåret fra at inddrive sagsomkostninger fra skyldnere uden betalingsevne. (Ibid).

Gæld fra straffesagsomkostninger

Den samlede gæld under inddrivelse vedrørende straffesagsomkostninger, der er akkumuleret over årene, udgjorde ca. 4,5 mia. kr. pr. 30. november 2020.

Af et svar fra justitsministeren til Retsudvalget fra februar 2021 fremgår, at politiet i perioden 2015-2020 har opkrævet straffesagsomkostninger for mellem 260 og 524 mio. kr. årligt, og i samme periode er der indbetalt under 50 mio. kr. årligt til politiet. Sagsomkostninger, der ikke indbetales til politiet, oversendes til inddrivelse hos Gældsstyrelsen senest efter seks måneder.

I de seneste 6 år er der oversendt mellem 233 og 454 mio. kr. årligt fra politiet til inddrivelse hos Gældsstyrelsen, som i samme periode har inddrevet mellem 43 og 97 mio. kr. årligt vedrørende sagsomkostninger. Det samlede provenu for staten vedrørende straffesagsomkostninger lå de seneste 6 år dermed på mellem 77 og 146 mio. kr. årligt. (Retsudvalget, alm. del – svar på spørgsmål 472).

Gælden fra straffesagsomkostninger kan henføres til 80.901 personer registreret af Gældsstyrelsen pr. 30. november 2020. Heraf har 14.160 personer afdraget på gælden, svarende til knap 18 pct., og ca. halvdelen af skyldnerne er uden betalingsevne, hvorfor Gældsstyrelsen er afskåret fra at inddrive deres gæld. Hertil kommer 9.907 skyldnere registreret af politiet pr. 8. januar 2021, hvoraf knap 1.500 havde indgået en aftale med politiet om en afdragsordning. (Retsudvalget, alm. del – svar på spørgsmål 475 og 476).

Af de 80.901 skyldnere har over en tredjedel en gæld for sagsomkostninger, hvor den ældste gældspost er mellem 5 og 10 år gammel, og knap en fjerdedel har en gæld, hvor den ældste gældspost er mellem 10 og 15 år gammel.

Ifølge en prognose for udviklingen i gælden til straffesagsomkostninger viser Gældsstyrelsens egne tal, at gælden er blevet fordoblet fra 2,2 mia. kr. til de nuværende 4,4 mia. kr. siden 2013, og der er intet, der tyder på, at gælden vil blive reduceret over de kommende år. Tværtimod viser prognosen, at gælden med den gældende rentesats på 8,05 pct. årligt og det nuværende niveau for afbetaling og tilskrivning af ny gæld vil stige til 13 mia. kr. om 10 år. (»Sagsomkostninger i straffesager – Ny viden om et gammelt problem«, Annette Olesen m.fl. Aalborg Universitet, 2020.)

Anbefalinger fra tidligere og nyere studier

Antologi om sagsomkostninger i straffesager

Overvejelserne om at se på de gældende regler for pålæg, inddrivelse og eftergivelse af gæld fra straffesagsomkostninger er ikke nye. Forslagsstillerne fremsatte både i 2008 og i 2011 beslutningsforslag om muligheden for eftergivelse af gæld fra sagsomkostninger i straffesager. Forslagene indebar en hel eller delvis eftergivelse af straffesagsomkostninger, betinget af at den pågældende ikke begik ny kriminalitet i en periode på 5 år efter endt afsoning.

Senest har Annette Olesen m.fl. i antologien »Sagsomkostninger i straffesager – Ny viden om et gammelt problem« fra 2020 samlet den nyeste viden om sagsomkostninger i straffesager. Det fremføres heri, at betalingsmodellen bør ændres, idet de gældende bestemmelser om betaling af sagsomkostninger i straffesager udfordrer både retssikkerheden og det resocialiserende arbejde.

I forbindelse med offentliggørelse af studiet blev der peget på en række bekymringspunkter:

Gælden fra sagsomkostninger i straffesager er for mange ubetalelig. 72 pct. af skyldnerne vurderes af Gældsstyrelsen til at være uden betalingsevne. Disse står registreret for 80 pct. af gælden.

Rentetilskrivningen på gæld fra sagsomkostninger i straffesager gør det sværere at blive gældfri, da renterne begrænser mulighederne for at afdrage på gældens hovedstol.

Der foreligger en formel, men ikke reel mulighed for at få gæld fra sagsomkostninger i straffesager eftergivet eller gældssaneret.

Sagsomkostninger i straffesager underminerer mulighederne for at blive resocialiseret.

Gæld fra sagsomkostninger i straffesager er særlig udfordrende for dem, der ønsker at leve et kriminalitetsfrit liv, og fastholder mange straffede i deres kriminelle løbebane.

Der er generelt manglende kendskab til, hvilke udgifter der medregnes som sagsomkostninger i straffesager.

Økonomiske overvejelser grundet pålæggelsen af sagsomkostninger kan påvirke de tiltaltes tilgang til deres straffesag.

(»Nyt studie: Straffedes gæld fra sagsomkostninger har kurs mod faretruende højder«, pressemeddelelse, Annette Olesen m.fl. Aalborg Universitet, 2020, jf. Retsudvalget, alm. del – bilag 83).

I studiet bemærkes også, at man med fordel kan kigge

mod Sverige og Norge, hvor domfældte i langt mindre grad bliver pålagt at betale sagsomkostningerne, og der tages hensyn til den domfældtes resocialisering, når der pålægges sagsomkostninger.

Endelig henvises der i studiet også til anbefalingerne i betænkningen om eftergivelse af sagsomkostninger, der blev afgivet af Udvalget om forebyggelse og resocialisering i oktober 2014.

Betænkning om sagsomkostninger i straffesager

Udvalget om forebyggelse og resocialisering havde til opgave at overveje betydningen af den eksisterende ordning vedrørende sagsomkostninger i straffesager i forhold til den forebyggende og resocialiserende indsats. Udvalget skulle overveje muligheden for hel eller delvis eftergivelse af sagsomkostninger i straffesager, herunder eftergivelse af sagsomkostninger for personer, som i en årrække efter endt afsoning ikke har begået ny kriminalitet. Af udvalgets betænkning fremgår endvidere, at det har været afgørende for udvalgets arbejde med at gentænke den nuværende ordning for pålæg og eftergivelse af sagsomkostninger at støtte den gruppe af domfældte, som i dag er i fare for at blive fastholdt i kriminalitet efter afsonet straf på grund af en uoverstigelig stor gæld til sagsomkostninger. (Betænkning om sagsomkostninger i straffesager afgivet af Udvalget om forebyggelse og resocialisering, oktober 2014 (1547/2014), Justitsministeriet).

Udvalget anbefalede bl.a., at domfældte alene skal betale sagens udgifter til den beskikkede forsvarer, og beløbet skal fastsættes endeligt ved domsafsigelsen, mens de øvrige sagsomkostninger skal afholdes af staten.

Derudover anbefalede udvalget, at de gældende regler erstattes af en såkaldt betalingssejvne model, hvor den enkeltes betalingssevne vurderes ud fra SKATs oplysninger om den enkeltes indkomst. Modellen indebærer, at domfældte uden betalingssevne ikke vil få opkrævet pålagte sagsomkostninger, mens domfældte med en betalingssevne vil skulle betale sagens udgifter til forsvarssalær. Tilbagebetalingen vil kun kunne beløbe sig til det, den dømte kan afvikle i løbet af 2 år, og kun udgøre en vis procentdel af den pågældendes indkomst, også selv om de pålagte sagsomkostninger måtte være større end dette. På denne måde sikres en styrket resocialiserende effekt også for gruppen med betalingssevne.

Udvalget bemærkede, at hvis en ny ordning om bortfald eller reduktion af sagsomkostninger blev gjort betinget af, at den domfældte holder sig kriminalitetsfri i en periode, vil betingelsen begrænse den resocialiserende effekt og samtidig gøre ordningen mere administrativt tung for politiet. Hvis en ny ordning alligevel suppleres med en betingelse om en kriminalitetsfri periode, bør denne ikke overstige 1-2 år, og den omfattede kriminalitet bør afgrænses til overtrædelser af straffeloven, våbenloven og lov om euforiserende stoffer.

Udvalget anbefalede samtidig en overgangsordning om eftergivelse af eksisterende gæld fra sagsomkostninger for personer, som ikke kan betale. Personer, som vurderes ikke

at have en betalingssevne, kan få eftergivet gælden, på betingelse af at den domfældte ikke begår kriminalitet i en periode på f.eks. 1-2 år. Personer i fungerende betalingsforløb, og som kan betale, omfattes ikke af eftergivelsesordningen, men har mulighed for at søge konkret om eftergivelse af den samlede gæld.

Endelig anbefalede udvalget, at gæld fra sagsomkostninger i straffesager normaliseres og sidestilles med anden gæld til det offentlige ved vurderingen af eftergivelse af gælden, for at lade hensynet til resocialiseringen veje tungere. Udvalget påpegede, at præventionshensyn og hensynet til retsfølelsen efter den nuværende ordning normalt vil føre til, at en ansøgning om eftergivelse af gæld til det offentlige ikke vil blive imødekommet, hvis gælden er opstået i forbindelse med et strafbart forhold.

Regeringens udmeldinger

Forslagsstillerne har noteret sig, at den daværende justitsminister Mette Frederiksen sammen med daværende socialminister Manu Sareen allerede i juni 2015 under valgkampen i forbindelse med præsentationen af tryghedsudspillet »Mere tryghed i Danmark« foreslog en ny ordning, som skulle slette gæld fra sagsomkostninger hos personer, der var kommet ud af fængslet, og som ikke ville være i stand til at tilbagebetale gælden, bl.a. under forudsætning af, at personen ikke begik kriminalitet i 2 år (»Regeringen vil øge trygheden for 450 millioner«, Politiken, den 10. juni 2015).

Forslagsstillerne finder det også positivt, at justitsminister Nick Hækkerup den 5. november 2020 i et svar til Retsudvalget om anbefalingerne i betænkningen fra udvalget om forebyggelse og resocialisering fra 2014 udtalte: »Jeg mener helt generelt, at vi skal have mere fokus på den sociale, økonomiske og arbejdsmæssige fremtid for de indsatte, der har et reelt ønske om at vende tilbage til et kriminalitetsfrit liv, så vi i højere grad kan ruste og støtte dem til et liv efter løsladelsen, hvor de igen kan bidrage til og tage del i fællesskabet. Jeg mener derfor også, at det er relevant at overveje udvalgets anbefalinger med henblik på at fremme resocialiseringen og hjælpe motiverede domfældte videre, og de vil således indgå i mine videre overvejelser på resocialiseringsområdet«. (Retsudvalget, alm. del – svar på spørgsmål 20).

Forslaget

Socialistisk Folkeparti foreslår på den baggrund en gentænkning af den gældende ordning for pålæg af og betaling for sagsomkostninger i straffesager, herunder muligheden for at afskaffe pålæg af sagsomkostninger og hel eller delvis eftergivelse af gæld fra sagsomkostninger, med det formål, at der lægges større vægt på resocialisering og forebyggelse af tilbagefald til kriminalitet.

I overvejelserne skal inddrages den nyeste viden på området, herunder de konklusioner og anbefalinger, der fremgår af »Betænkning om sagsomkostninger i straffesager« fra Udvalget om forebyggelse og resocialisering fra 2014 og rapporten »Sagsomkostninger i straffesager – Ny viden om et gammelt problem« fra 2020.

Skriftlig fremsættelse

Karina Lorentzen Dehnhardt (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af reglerne om sagsomkostninger i straffesager.

(Beslutningsforslag nr. B 273)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.